

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Şiir, Roman, Hikaye, Tiyatro ve Öğretici Metinler
Kapsamlı Ders Notları ve Tarama Testleri



Öğrenci Bilgileri:

Ad Soyad:

Sınıf / No:



Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı: Şiir Akımları

Öğrenme Hedefi: Öğrenciler, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının temel türlerini, akımlarını ve önemli yazarlarını analiz ederek, edebi metinleri tarihsel ve toplumsal bağlamlarıyla değerlendirebilecektir.

Gelişme ve Özet: Tarihsel Süreç

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile Türk edebiyatı yeni bir çehre kazanmıştır. Ulus-devlet inşası sürecinde edebiyat, toplumsal değişimleri halka aktarma ve milli bilinci güçlendirme aracı olarak görülmüştür. Anadolu coğrafyası ve insanı edebiyatın temel konusu haline gelmiş, dilde sadeleşme hareketi başarıya ulaşmıştır. Bu dönemde şiir, farklı estetik ve ideolojik kaygılarla çeşitlenerek modern Türk şiirinin temellerini atmıştır.

Kavram Haritası: Şiir Akımları Karşılaştırması

Saf (Öz) Şiir	Toplumcu Gerçekçi Şiir	Garip Akımı (I. Yeni)
Estetik kaygı ön plandadır. Sanat sanat içindir. Simgeci ve gizemli bir dil kullanılır.	İdeolojik ve toplumsal sorunlar işlenir. Söylev üslubu hakimdir. İşçi ve köylü sınıfı konu edilir.	Ölçü ve uyağa karşı çıkılır. Şiir, halkın diliyle ve günlük konularla örülür. Sadelik esastır.

Uygulama: Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları uygun akım isimleriyle doldurunuz.

- _____ akımında 'sanat sanat içindir' ilkesi benimsenmiş ve dilde estetik kaygı ön plana çıkmıştır.
- Şiiri ideolojik bir araç olarak kullanan ve toplumun sorunlarını dile getiren anlayışa _____ denir.

Eleştirel Düşünme ve Metinler Arası Analiz

- Garip akımının geleneksel şiir kurallarını reddetmesi, dönemin toplumsal dinamikleriyle nasıl ilişkilendirilebilir? Dönemin 'insan tipini' göz önüne alarak analiz ediniz.

- Toplumcu gerçekçi bir metin ile saf şiir anlayışıyla yazılmış bir metni 'dilin işlevi' açısından karşılaştırarak çıkarımlarda bulununuz.

Buraya analizlerinizi ve metinler arası bağlantılarınızı not ediniz...

İkinci Yeni ve Modern Türk Şiiri

Gelişme ve Özet: İkinci Yeni ve Mavi Hareketi

İkinci Yeni: Garip akımının sadeliğine tepki olarak doğmuştur. Şiir dilini soyutlaştırmış, imgeyi (metaforu) merkeze almıştır. Anlamın kapalı olduğu, çağrışım gücü yüksek eserler verilmiştir.

Mavi Hareketi: Attila İlhan öncülüğünde, Garip akımının "basitliğine" karşı çıkmışlardır. Daha zengin, sanatlı ve toplumsal bağlamı sanatla harmanlayan bir şiir anlayışını savunmuşlardır.

Şema: Cumhuriyet Dönemi Şiir Akımları Kronolojisi



Şiir Çözümleme Uygulaması

"Bir gemi bembeyaz bir yelkenli / Hayallerimde sallanır durur / Denizler içimde bir çocuk gülüşü / Gökyüzü gözlerimde hür..."

Yukarıdaki mısraları; İkinci Yeni'nin imge dünyası ve dil kullanımı açısından değerlendirerek aşağıya analizini yapınız.

Öğrenci Notları ve Ek Gözlemler

Ders sırasında aldığınız notları veya kavramlar arası ilişkileri buraya yazabilirsiniz...

1923-1950 Arası Türk Roman ve Hikayesi: Toplumsal Değişim

Gelişme ve Özet: 1923-1950 dönemi Türk edebiyatı, Cumhuriyet devrimlerinin halka benimsetilmesi ve toplumsal sorunların gerçekçi bir dille aktarılması üzerine odaklanır. Bu dönemde yazarlar, Milli Mücadele ruhundan yola çıkarak köy gerçeği, ağa-köylü çatışması, büyük şehre göç ve işçi sınıfının sorunlarını ele almışlardır. Gözlemci gerçekçilikten toplumcu gerçekçiliğe geçiş bu dönemin ana eksenidir.

Köy ve Kasaba Edebiyatının 'Üç Kemal'i

Yaşar Kemal: Çukurova, doğa ve efsaneler. İnce Memed serisi ile ağılık düzenine başkaldırı ve doğa-insan ilişkisi.

Orhan Kemal: Çukurova'daki işçiler, gurbetçiler ve kenar mahalle insanları. Bereketli Topraklar Üzerinde.

Kemal Tahir: Köy yapısı, tarihsel süreç ve devlet-toplum ilişkisi. Devlet Ana ve Yorgun Savaşçı.

Karakter Tahlili ve Olay Örgüsü Değerlendirme Tablosu

Karakter Tahlili (Özellikler / Motivasyon)	Olay Örgüsü (Çatışma / Çözüm)

Eleştirel Düşünme: Dönem Analizi

1. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki toplumsal dönüşümler, 'Üç Kemaller'in eserlerinde gerçekçilik akımını nasıl etkilemiş olabilir?

2. Köy ve kasaba edebiyatında karakterlerin genellikle 'tip' (örneğin: zalim ağa, saf köylü) olarak kalması hikayenin iletisini nasıl güçlendirir?

Modernizm ve Postmodernizm: Bireyin İç Dünyası

Gelişme ve Özet: Modernist roman, dış gerçekliği değil, bireyin iç dünyasını ve ruhsal durumunu merkeze alır. 1950'lerden sonra güçlenen bu anlayışta, zaman doğrusal değildir; geçmiş ve şimdi iç içedir. **Postmodernizm** ise üstkurmaca ve metinlerarasılık gibi tekniklerle kurmacanın kendisini bir oyun haline getirir. Bilinç akışı ve iç monolog temel anlatım teknikleridir.

Modern Bireyin Yalnızlığı: Oğuz Atay ve Yusuf Atılgan

Oğuz Atay: 'Tutunamayanlar' ile ironi, hiciv ve oyun kavramlarını edebiyata taşıdı. Toplumdan dışlanmış aydının içsel parçalanmışlığını işledi.

Yusuf Atılgan: 'Anayurt Oteli' ve 'Aylak Adam'da yabancılaşmış bireyin psikolojisini ve bastırılmış duygularını derinlemesine inceledi.

Teknik Karşılaştırma Etkinliği

Aşağıdaki teknikleri tanımlayınız ve bu yazarların eserlerindeki kullanımına dair birer örnek düşününüz.

Bilinç Akışı (Consciousness Stream):

Üstkurmaca (Metafiction):

Eleştirel Değerlendirme

Modernizmin getirdiği 'yalnızlık' teması, günümüz insanının sosyal medya ve dijitalleşme ile yaşadığı yalnızlık ile ne ölçüde benzerlik gösterir?

1980 Sonrası Türk Edebiyatı ve Yeni Açılımlar

Gelişme ve Özet: 1980 sonrası Türk edebiyatı, ideolojik katılıkların azaldığı, bireysel temaların ve çoğulcu anlatım biçimlerinin ön plana çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde göç, kimlik, toplumsal cinsiyet ve tarih gibi konular yeni perspektiflerle işlenmiştir. Yazarlar, geleneksel anlatı kalıplarını kırarak daha özgür bir dil geliştirmişlerdir.

Edebiyatta Kadın Sesleri ve Yeni Kimlikler

Latife Tekin (Sevgili Arsız Ölüm) ile büyülü gerçekçilik, Adalet Ağaoğlu'nun toplumsal değişimdeki bireyi, Leyla Erbil'in aykırı ve özgün dili bu dönemin zenginliğini oluşturur. Kadın yazarlar, sadece kadın sorunlarını değil, hayatın her alanını sarsıcı bir bakış açısıyla ele almışlardır.

Metin İnceleme Çalışması

Okuduğunuz 1980 sonrası bir metinden yola çıkarak aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. İncelenen metinde bireyin iç dünyası ile toplumsal çevre arasındaki ilişki nasıl kurulmuştur?

2. Yazarın üslubunda 1980 öncesi edebiyata göre ne gibi farklılıklar gözlemlediniz? (Dil kullanımı, anlatım tekniği vb.)

Yazar-Metin İlişkisi ve Eleştirel Sorular

Bir yazarın kimliği (cinsiyeti, yaşadığı dönem, siyasi duruşu), metindeki karakterlerin inandırıcılığını nasıl etkiler?

Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu: Gelenekselden Moderne

Gelişme ve Özet:

Cumhuriyet dönemi Türk tiyatrosu, geleneksel halk tiyatrosu (Karagöz, Ortaoyunu, Meddah) öğelerini Batılı modern tiyatro teknikleriyle harmanlayarak büyük bir atılım yapmıştır. 1923 sonrasında tiyatro, sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda halkı eğitime ve modernleşme ideallerini yayma aracı olarak görülmüştür. Bu dönemde toplumsal sorunlar, köyden kente göç, aile yapısı ve tarihsel olaylar ana temaları oluşturur.

Haldun Taner ve Epik Tiyatro Anlayışı

Haldun Taner, Türk edebiyatında epik tiyatronun kurucusu kabul edilir. **Keşanlı Ali Destanı** bu türün ilk ve en önemli örneğidir.

Epik Tiyatronun Özellikleri:

- İzleyicinin oyuna kapılmasını engeller (Yabancılaştırma efekti).
- Oyunun bir oyun olduğu sürekli hatırlatılır.
- Toplumsal eleştiri ve bilinçlendirme ön plandadır.
- Parçalı bir olay örgüsü kullanılır.

Kavram Haritası: Epik Tiyatro

- Gözlemci Seyirci
- Mesaj Odaklılık
- Araya Girme / Şarkılar
- Tarihselleştirme
- Akılcı Yaklaşım
- Sosyal Değişim Amacı

Tiyatro Eseri Çözümleme Rehberi

1. **Olay Örgüsü:** Çatışmalar nasıl başlıyor?
2. **Karakter Analizi:** Kişilerin toplumsal rolleri.
3. **Zaman ve Mekan:** Atmosferin önemi.
4. **Dil ve Üslup:** Diyaloglar doğal mı?
5. **Tema:** Oyunun asıl derdi nedir?

Eleştirel Düşünme

Haldun Taner'in oyunlarında asıl amaç seyirciyi sadece eğlendirmektir.

- a) Doğru
- b) Yanlış

Kişisel Not Alanı ve Analiz Çalışması

Öğretici Metinler: Üslup ve Retorik Analiz

Deneme ve Makale: Nurullah Ataç'tan Günümüze

Modern Türk edebiyatında deneme denince akla gelen ilk isim **Nurullah Ataç**'tır. Ataç, Türkçenin özleşmesi ve devrik cümle kullanımının yaygınlaşması için mücadele etmiştir. Deneme, yazarın kendi iç dünyasıyla yaptığı samimi bir konuşmadır. Makale ise aksine; nesnel, kanıta dayalı ve akademik bir üslup gerektirir. Günümüzde bu ayırım, dijital içerikler ve köşe yazılarıyla daha esnek bir yapıya bürünmüştür.

Söyleşi (Sohbet) ve Fıkra (Köşe Yazısı) Gelişimi

Söyleşi Özellikleri:

- Karşılıklı konuşma havası.
- Senli benli samimi dil.
- Ahmet Rasim ve Şevket Rado.
- Okura soru yöneltme.

Fıkra Özellikleri:

- Güncel siyasi/sosyal konu.
- Gazete ve dergi yazısıdır.
- Kalıcılık amacı gütmeyiz.
- Keskin ve özlü bir dil.

Retorik Analiz Çalışması

Retorik analiz, bir yazarın okuyucuyu ikna etmek için kullandığı dil stratejilerini inceler. Analiz ederken şu sorulara odaklanın:

- Yazar hangi duyguları (Pathos) harekete geçiriyor?
- Verilen bilgiler ne kadar güvenilir (Ethos)?
- Mantıksal çıkarımlar (Logos) nasıl kurulmuş?
- Söz sanatları anlatımı nasıl güçlendirmiş?

Uygulama: Seçtiğiniz bir deneme veya makale metni üzerine retorik analizinizi yapınız.

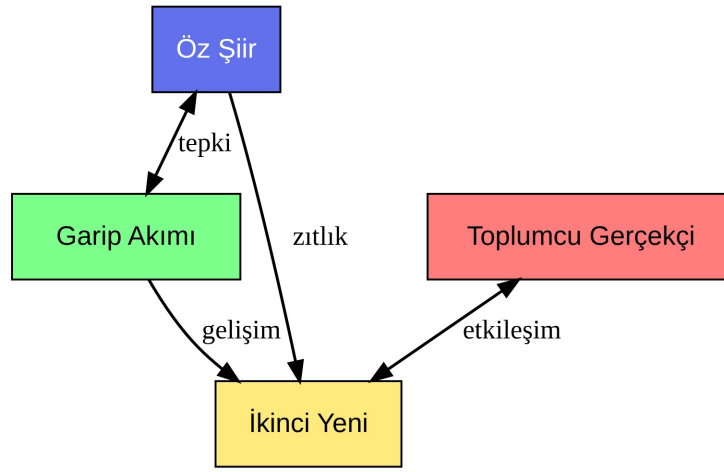
Eleştirel Soru: Nurullah Ataç'ın devrik cümle ısrarı, edebiyatımızda anlatımı nasıl etkilemiştir?

Türk Edebiyatında Akımlar ve Toplumsal Hafıza

Edebiyatın Toplumsal Hafızadaki Rolü

Edebiyat, bir toplumun sadece estetik zevklerini değil, aynı zamanda tarihsel süreçlerini, acılarını, dönüşümlerini ve kolektif kimliğini barındıran en güçlü hafıza alanıdır. Türk edebiyatı tarihi, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar uzanan süreçte, her edebi akımın toplumsal bir ihtiyaca veya değişime yanıt olarak doğduğunu gösterir. Akımlar, yazarların dünyayı algılama ve topluma yansıtma biçimlerini şekillendirirken; yazarlar da eserleriyle toplumsal hafızanın koruyucusu ve dönüştürücüsü olurlar. Bu etkileşim, edebiyatın sadece geçmişi anlatan bir araç değil, geleceği inşa eden bir temel olduğunu kanıtlar.

Kavram Haritası: Akımlar ve Süreçler



Görsel 8.1: Cumhuriyet dönemi edebiyat akımlarının kronolojik ve tematik etkileşim şeması.

Eleştirel Düşünme Soruları

1. Bir edebiyat akımının doğuşunda toplumsal olayların (savaş, göç, devrim vb.) etkisi sizce ne derece belirleyicidir? Örneklerle açıklayınız.

2. Yazarların toplumsal hafızayı şekillendirmedeki sorumluluğu hakkında ne düşünüyorsunuz? Eserler toplumun unutmasını mı yoksa hatırlamasını mı sağlar?

Öz Değerlendirme ve Çalışma Alanı

Okuduğunuz metinler üzerinden edindiğiniz çıkarımları ve kendi edebi yolculuğunuz hakkındaki notlarınızı buraya yazınız.

Milli Edebiyat Anlayışı, Saf Şiir ve Dini/Mistik Duyarlılık

Özet ve Kavramlar: Cumhuriyet'in ilk yıllarında **Milli Edebiyat anlayışını sürdürenler**, memleket sevgisini ve Anadolu'yu hece vezniyle işlemiştir. **Saf (Öz) Şiir** ise estetik kaygıyı her şeyin üstünde tutmuş, şiiri bir 'form' sanatı olarak görmüştür. 1960 sonrası belirginleşen **Dini/Mistik Duyarlılık** ise metafizik ürpertiye, madde-ruh çatışmasını ve İslami bir perspektifle varoluş sancılarını merkeze almıştır.

Temel Temsilciler ve Ana İzlekler

Necip Fazıl Kısakürek

Kaldırımlar şairi. Saf şiirden mistisizme uzanan bir çizgi. Madde ve ruhun trajik kavgası, korku, ölüm ve metafizik derinlik.

Sezai Karakoç

Diriliş düşüncesi. İslami öze dönüş. Modern şiir diliyle medeniyet vurgusu. 'Mona Roza' ile imge gücü yüksek lirik ve mistik yapı.

Cahit Zarifoğlu

İkinci Yeni anlatım teknikleriyle mistik duyarlılık. 'Yedi Güzel Adam'ın öncüsü. Çocuksu saflık ve kapalı anlatım.

Şiir Anlayışları Arasındaki Farklar

Saf Şiir	Milli Edebiyat Anlayışı	Dini/Mistik Şiir
<ul style="list-style-type: none"> Musiki ve ritim esastır. İdeolojiden uzaktır. Şiir dili soyludur. 	<ul style="list-style-type: none"> Hece ölçüsü ve sade dil. Memleket manzaraları. Milli değerlere vurgu. 	<ul style="list-style-type: none"> Metafizik derinlik. Modernizme eleştiri. İslami sembolizm.

Eleştirel Analiz ve Uygulama

1. Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerinde 'ben' merkezli metafizik kaygının toplumsal bir söyleme dönüşmesini Saf Şiir anlayışı çerçevesinde tartışınız.

2. Sezai Karakoç'un 'Diriliş' kavramını bir edebi akım olmanın ötesinde bir 'medeniyet perspektifi' olarak nasıl değerlendirirsiniz? Şiir dili üzerindeki etkilerini belirtiniz.

Dini ve mistik duyarlılığı yansıtan şiirin genel özellikleri arasında hangileri yer alır?

- <https://muratvuranlar.com/egitimler/lise/12-sinif/turk-dili-ve-edebiyati>
- Madde ve mana arasındaki dengeyi arama
 - Toplumcu gerçekçi bir söylev dili kullanma
 - İslami metafiziği modern tekniklerle işleme
 - Tamamen ölçü ve uyağı reddetme

1950-1980 Arası Türk Romanında Eğilimler

Gelişme ve Özet: 1950-1980 dönemi Türk romanı, toplumsal gerçekçiliğin yanı sıra bireyin iç dünyasına yönelen ve milli-dini değerleri merkeze alan eserlerle çeşitlenmiştir. **Milli ve Dini Duyarlılığı Yansıtanlar;** Türk tarihini, Anadolu insanının manevi dünyasını ve geleneksel değerleri savunurken; **Bireyin İç Dünyasını Esas Alanlar,** psikolojik tahlillere, rüya, zaman ve bilinçaltı kavramlarına odaklanmıştır.

Anahtar Yazarlar ve Sanat Anlayışları

Tarık Buğra

Olaylardan çok kahramanların iç dünyasına ve psikolojik hallerine önem verir. 'Küçük Ağa' ve 'Osmancık' romanlarında Milli Mücadele ve Osmanlı'nın kuruluşunu milli bir duyarlılıkla, ideolojiden uzak, insani derinlikle işler.

Peyami Safa

Türk romanında psikolojik roman türünün zirvesidir. Madde-mana çatışması, doğu-batı sentezi ve ahlaki çöküntü temel izlekleridir. 'Dokuzuncu Hariciye Koğuşu' ve 'Matmazel Noraliya'nın Koltuğu' en önemli eserleridir.

Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

Özellikler	Milli ve Dini Duyarlılık	Bireyin İç Dünyası
Temel Konu	Gelenek, İslam ahlakı, Milli tarih, Anadolu kültürü.	Yalnızlık, bunalım, yabancılaşma, ruhsal çatışma.
Anlatım Tekniği	Geleneksel anlatı, destansı söylem, açık ve sade dil.	Bilinç akışı, iç monolog, psikolojik tahlil odaklı dil.
Önemli Yazarlar	T. Buğra, M.N. Sepetçioğlu, Emine İşinsu, Sevinç Çokum.	P. Safa, A.H. Tanpınar, S. K. Aksal, Abdülhak Şinasi Hisar.

Eleştirel Okuma ve Analiz Soruları

1. Tarık Buğra'nın 'Küçük Ağa' romanında Milli Mücadele'ye bakış açısını, toplumcu gerçekçi yazarların (örn. Kemal Tahir) yaklaşımıyla 'insan ve ideoloji' ekseninde karşılaştırınız.

2. Peyami Safa'nın 'Dokuzuncu Hariciye Koğuşu' eserinde mekanın (hastane, ev) kahramanın ruh hali üzerindeki etkisini 'Bireyin İç Dünyası' akımı çerçevesinde değerlendiriniz.

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Tarama Testi - I

1. Aşağıdakilerden hangisi 'Saf Şiir' anlayışının özelliklerinden biri değildir?

- a) Musiki ve ahenk önemsenir.
- b) Şiir dili her türlü ideolojiden arındırılmıştır.
- c) Sanat için sanat anlayışı hakimdir.
- d) Toplumsal sorunlar didaktik bir dille işlenir.
- e) Düşsel ve bireysel bir dünya kurgulanır.

2. Aşağıdaki şairlerden hangisi 'Toplumcu Gerçekçi' şiir anlayışının temsilcileri arasında yer almaz?

- a) Nazım Hikmet Ran
- b) Ahmet Haşim
- c) Ercüment Behzat Lav
- d) Rifat Ilgaz
- e) Enver Gökçe

3. 'Garip Akımı' (I. Yeni) ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Şiirde her türlü ölçü ve uyağa karşı çıkmak.
- b) Sıradan insanı ve günlük olayları şiire taşımak.
- c) Şairane söyleyişten kaçınıp sadeliği seçmek.
- d) Mecazlı ve kapalı bir anlatımı benimsemek.
- e) Şiiri bir form oyunu olmaktan çıkarmak.

4. Soyut anlatım, imge yoğunluğu ve anlam kapalılığı ile bilinen 'ikinci Yeni' şiirinde hangisi yer almaz?

- a) Cemal Süreya
- b) Turgut Uyar
- c) Edip Cansever
- d) Sezai Karakoç
- e) Orhan Veli Kanık

5. Garip akımının basitliğine karşı çıkan ve 'Mavi' dergisi etrafında toplanan hareketin öncüsü kimdir?

- a) Attila İlhan
- b) Ferit Edgü
- c) Demir Özlü
- d) Orhan Duru
- e) Ahmet Hamdi Tanpınar

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Tarama Testi - II

6. Yaşar Kemal'in ağalık düzenini ve eşkıyalık temasını işlediği dünyaca ünlü eseri hangisidir?

- a) İnce Memed
- b) Yılanı Öldürseler
- c) Yer Demir Gök Bakır
- d) Demirciler Çarşısı Cinayeti
- e) Bereketli Topraklar Üzerinde

7. 'Bereketli Topraklar Üzerinde' ve 'Hanımın Çiftliği' gibi eserleriyle tanınan, Çukurova işçilerini anlatan yazar kimdir?

- a) Yaşar Kemal
- b) Orhan Kemal Nazım Hikmet
- c) Kemal Tahir
- d) Sabahattin Ali
- e) Samim Kocagöz

8. Osmanlı toplum yapısını ve tarihsel süreci 'merkez-çevre' ilişkisiyle ele alan Kemal Tahir'in hangi eseri bu kapsamda değildir?

- a) Devlet Ana
- b) Yorgun Savaşçı
- c) Esir Şehrin İnsanları
- d) Kurt Kanunu
- e) Tutunamayanlar

9. Modernist ve postmodernist romanın özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- a) Üstkurmaca tekniği kullanılır.
- b) Bilinç akışı ve iç monolog esastır.
- c) Zaman doğrusal bir çizgide ilerler.
- d) Metinlerarasılık yöntemine başvurulur.
- e) Anlatıcı güvenilir olmaz.

10. 'Tutunamayanlar' romanıyla Türk edebiyatında postmodernizmin kapısını açan yazar kimdir?

- a) Oğuz Atay
- b) Yusuf Atılgan
- c) Adalet Ağaoğlu
- d) Peyami Safa
- e) Bilge Karasu

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Tarama Testi - III

11. Yusuf Atılgan'ın 'Anayurt Otel'i' romanının başkahramanı kimdir?

- a) Zebercet
- b) Turgut Özben
- c) Selim Işık
- d) Mümtaz
- e) Bihruz Bey

12. Aşağıdakilerden hangisi 1980 sonrası Türk edebiyatında 'büyülü gerçekçilik' akımının en önemli örneğidir?

- a) Sevgili Arsız Ölüm - Latife Tekin
- b) Ölmeye Yatmak - Adalet Ağaoğlu
- c) Gece - Bilge Karasu
- d) Berci Kristin Çöp Masalları - Latife Tekin
- e) Dokuzuncu Hariciye Koğuşu - Peyami Safa

13. 'Diriliş' düşüncesiyle şiiri bir medeniyet inşası olarak gören şair ve eseri hangisidir?

- a) Kaldırımlar - Necip Fazıl Kısakürek
- b) Monna Rosa - Sezai Karakoç
- c) Yedi Güzel Adam - Cahit Zarifoğlu
- d) Huzur - Ahmet Hamdi Tanpınar
- e) Otuz Beş Yaş - Cahit Sıtkı Tarancı

14. Haldun Taner'in öncülük ettiği 'Epik Tiyatro' anlayışı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- a) Yabancılaştırma efekti kullanılır.
- b) Seyircinin oyunun bir oyun olduğunu unutması istenir.
- c) Gözlemci bir tutum sergilenir.
- d) Olaylar kesintili bir biçimde aktarılır.
- e) Toplumsal eleştiri esastır.

15. 'Günlerin Getirdiği' adlı eseriyle tanınan, Türkçenin özleşmesi için büyük çaba harcayan deneme ustası kimdir?

- a) Nurullah Ataç
- b) Suut Kemal Yetkin
- c) Ahmet Hamdi Tanpınar
- d) Salah Bırsel
- e) Falih Rifki Atay

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Tarama Testi - IV

16. Röportaj türü ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Bir yeri, bir kurumu veya kişiyi tanıtmaya amacı taşır.
- b) Gazete ve dergi yazısıdır.
- c) Anlatımda sadece soru-cevap tekniği kullanılır.
- d) Fotoğraf, belge ve grafiklerle desteklenir.
- e) Yaşar Kemal bu türün önemli bir temsilcisidir.

17. Türk edebiyatında 'hitabet' (söylev) türünün ilk yazılı örneği aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Orhun Yazıtları
- b) Kutadgu Bilig
- c) Divan-ı Hikmet
- d) Mecalisü'n-Nefais
- e) Tasvir-i Efkâr

18. Mülakat türü ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a) Mülakatta görüşülen kişinin düşünceleri olduğu gibi aktarılır.
- b) Mülakat yapan kişi kendi yorumlarını metne katar.
- c) Mülakat soruları görüşme anında rastgele belirlenir.
- d) Mülakat sadece siyasetçilerle yapılan bir türdür.
- e) Mülakat metinleri tamamen kurmaca bir yapıdadır.

19. Türk romanında 'psikolojik roman' türünün gelişmesine en büyük katkıyı sağlayan ve karakterlerin iç dünyasını derinlemesine inceleyen yazar kimdir?

- a) Adalet Ağaoğlu
- b) Peyami Safa
- c) Tarık Buğra
- d) Ahmet Hamdi Tanpınar
- e) Kemal Tahir

20. Adalet Ağaoğlu'nun 'Dar Zamanlar' üçlemesinin ilk romanı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ölmeye Yatmak
- b) Bir Düşün Gecesi
- c) Hayır...
- d) Fikrimin İnce Gülü
- e) Üç Beş Kişi

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Tarama Testi - V

21. 1991 yılında Pegasus Edebiyat Ödülü'nü alan ve postmodernizmin en özgün örneklerinden biri kabul edilen eser hangisidir?

- a) Bilge Karasu - Gece
- b) Oğuz Atay - Korkuyu Beklerken
- c) Yusuf Atılgan - Aylak Adam
- d) Orhan Pamuk - Kara Kitap
- e) Ferit Edgü - Hakkari'de Bir Mevsim

22. Türk edebiyatında 'Diyolar ki' adlı eseriyle mülakat türünün modern anlamda ilk örneğini veren yazar kimdir?

- a) Fikret Otyam
- b) Yaşar Kemal
- c) Ruşen Eşref Ünaydın
- d) Nurullah Ataç
- e) Suut Kemal Yetkin

23. Deneme türünde 'Edebiyat Üzerine', 'Düşün Payı' gibi eserleriyle tanınan yazarımız kimdir?

- a) Suut Kemal Yetkin
- b) Nurullah Ataç
- c) Salah Bırsel
- d) Sabahattin Eyüboğlu
- e) Ahmet Hamdi Tanpınar

24. Falih Rıfkı Atay'ın Atatürk'ü anlattığı ünlü anı kitabı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Çankaya
- b) Zeytinadağı
- c) Ateş ve Güneş
- d) Deniz Gezgini
- e) Pazar Konuşmaları

25. Milli Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Hece ölçüsü kullanılmıştır.
- b) Dilde sadeleşme esas alınmıştır.
- c) Anadolu ve Anadolu insanı işlenmiştir.
- d) Bireysel ve soyut temalar ön plandadır.
- e) Memleket sevgisi ve milli duygular hakimdir.

--- TEST BİTMİŞTİR. BAŞARILAR DİLERİZ ---

Sözlü Anlatım Türleri ve Edebiyat-Psikoloji İlişkisi

- 1. Söylev (Nutuk):** Bir topluluğa bir fikri aşlamak, bir duyguyu coşturmak amacıyla söylenen uzunca, coşkulu konuşmalardır. Hitabet sanatı olarak da bilinir. *Örn: Atatürk'ün Nutuk'u.*
- 2. Mülakat:** Tanınmış bir kişiyle, bir konu üzerine yapılan soru-cevap odaklı görüşmedir. Görüşme yapılan kişinin sözleri hiç değiştirilmeden aktarılır.
- 3. Röportaj:** Bir yerin, bir eşyanın, bir kurumun veya bir insanın incelenerek anlatılmasıdır. Mülakattan farkı, yazarın kendi izlenimlerini, yorumlarını ve gözlemlerini de metne katmasıdır.

Edebiyat ve Psikoloji İlişkisi: Edebiyat, insanı tüm yönleriyle konu alan bir sanattır. İnsanın duygu, düşünce ve davranışlarını anlamak isteyen bir yazar, psikoloji biliminin verilerinden yararlanır. Psikolojik romanlarda (örn. Dokuzuncu Hariciye Koğuşu), karakterlerin iç dünyaları, rüyaları ve bilinçaltı derinlemesine incelenir. Bilinç akışı ve iç monolog gibi teknikler bu ilişkinin en somut örnekleridir.

Karşılaştırma: Mülakat vs. Röportaj

Mülakat	Röportaj
Öznel yorumlardan kaçınılır. Sadece soru-cevap sınırlıdır. Haber değeri odaklıdır.	Yazarın izlenimleri esastır. Hikaye etme ve betimleme kullanılır. Görsel ve belgelerle desteklenir.

1. Söylev (nutuk) türü için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Hitabet sanatı olarak da adlandırılır.
- Hedef kitleyi bir düşünceye ikna etmeyi amaçlar.
- Öncelikle sanatsal zevk vermek için yazılır.
- Mantıksal ve duygusal ikna yöntemleri bir arada kullanılır.
- Dilin çağrışım gücünden ve hitap ifadelerinden yararlanır.

Mülakatta görüşülen kişinin düşünceleri _____ aktarılırken; röportajda yazarın kendi _____ metne dahil olması temel farktır.

Psikoloji ve Edebiyat: Modernist romanlarda yazarların karakterlerini kurgularken psikoloji biliminin kuramlarından (psikanaliz vb.) yararlanmasının, okuyucunun metinle kurduğu bağ üzerindeki etkisini değerlendiriniz.

Tarama Testi Açıklamalı Çözüm Anahtarı – I

1. Cevap: D. Saf şiir anlayışında estetik ve ahenk ön plandadır. Şiir, toplumsal bir ders verme aracı değil, sanat için yapılan bir eylemdir; bu yüzden didaktik (öğretici) bir dil kullanılmaz.

2. Cevap: B. Ahmet Haşım, Fecr-i Ati döneminin temsilcisidir ve sembolist bir şairdir. Nazım Hikmet ve Rıfat Ilgaz gibi isimler ise toplumcu gerçekçi çizgiye sahiptir.

3. Cevap: D. Garip akımı, şiiri süsten ve şairanelikten kurtarmayı amaçlar. Bu nedenle mecazlı, sanatlı ve kapalı bir anlatım yerine halkın günlük dilini ve sadeliği tercih eder.

4. Cevap: E. Orhan Veli Kanık, Garip (I. Yeni) akımının kurucusudur. Cemal Süreya ve Turgut Uyar gibi isimler ise soyut anlatımı benimseyen İkinci Yeni şairleridir.

5. Cevap: A. Mavi dergisi etrafında toplanan ve Garipçilerin "basit" şiir anlayışına tepki gösteren hareketin en önemli ismi Attila İlhan'dır.

6. Cevap: A. Yaşar Kemal, Çukurova'daki sömürü düzenine karşı çıkan İnce Memed romanıyla dünya çapında ün kazanmıştır.

7. Cevap: B. Orhan Kemal, özellikle Çukurova'daki tarım ve fabrika işçilerinin zorlu yaşam mücadelesini gerçekçi bir dille eserlerine taşımıştır.

8. Cevap: E. Tutunamayanlar, Oğuz Atay'ın eseridir. Kemal Tahir ise Devlet Ana ve Yorgun Savaşçı gibi tarihi ve toplumsal romanlarıyla bilinir.

9. Cevap: C. Modernist ve postmodernist romanlarda geleneksel 'doğrusal zaman' akışı kırılarak; bilinç akışı ve rüyalarla zaman iç içe geçmiş bir yapıda sunulur.

10. Cevap: A. Oğuz Atay, Tutunamayanlar romanı ile Türk edebiyatında postmodernist anlatım tekniklerini kullanan ilk ve en önemli isimlerdendir.

11. Cevap: A. Zebercet, Yusuf Atılgan'ın Anayurt Otelı adlı eserinde bireyin yabancılaşmasını ve yalnızlığını simgeleyen başkahramandır.

12. Cevap: A. Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm romanı, halk anlatılarını ve masalsi öğeleri modern tekniklerle birleştiren 'büyülü gerçekçilik' akımının öncüsüdür.

13. Cevap: B. Sezai Karakoç, 'Diriliş' düşüncesiyle İslam medeniyetini modern şiir diliyle yeniden yorumlamış ve Monna Rosa gibi unutulmaz eserler vermiştir.

Tarama Testi Açıklamalı Çözüm Anahtarı - II

14. Cevap: B. Epik tiyatrodaki 'yabancılaştırma' efekti kullanılarak seyircinin oyunun sadece bir kurmaca olduğu hatırlatılır; izleyicinin oyunla tamamen özdeşleşip akılcı tutumundan uzaklaşması engellenir.

15. Cevap: A. Nurullah Ataç, 'Günlerin Getirdiği' gibi eserleriyle deneme türünün en önemli ismi olmuş ve Türkçenin sadeleşmesi, devrik cümle kullanımı için çaba göstermiştir.

16. Cevap: C. Röportaj sadece bir soru-cevap metni değildir; yazarın gözlemlerini, fotoğrafları, belgeleri ve hikaye edici bir anlatımı da içerir.

17. Cevap: A. Göktürk (Orhun) Yazıtları, Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı örneği olmasının yanı sıra ilk söylev (hitabet) örneği kabul edilir.

18. Cevap: A. Mülakat, görüşülen kişinin fikirlerinin hiçbir yorum katmadan nesnel bir şekilde aktarıldığı, önceden hazırlanmış soruların sorulduğu bir türdür.

19. Cevap: B. Peyami Safa, özellikle Dokuzuncu Hariciye Koğuşu eseriyle karakterlerin psikolojik derinliklerini yansıtmada Türk edebiyatının en usta isimlerinden biridir.

20. Cevap: A. Adalet Ağaoğlu'nun 'Dar Zamanlar' üçlemesi 'Ölmeye Yatmak' romanıyla başlar, 'Bir Düğün Gecesi' ve 'Hayır...' ile devam eder.

21. Cevap: A. Bilge Karasu'nun 'Gece' adlı romanı, postmodernist teknikleri ve özgün anlatımıyla 1991 Pegasus Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüştür.

22. Cevap: C. Ruşen Eşref Ünaydın, 'Diyorlar ki' adlı eseriyle edebiyatçılarla yaptığı mülakatları bir araya getirerek bu türün öncüsü olmuştur.

23. Cevap: A. Suut Kemal Yetkin, özellikle estetik ve edebiyat üzerine kaleme aldığı özgün denemeleriyle bu türün gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

24. Cevap: A. Falih Rıfkı Atay'ın 'Çankaya' adlı eseri, Atatürk'ün kişiliğini ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarını en iyi anlatan anı kitaplarından biridir.

25. Cevap: D. Milli Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şiirde, bireysel ve soyut temalardan ziyade; memleket gerçekleri, Anadolu insanı ve milli değerler sade bir dille işlenmiştir.

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı: Terimler Sözlüğü

Aşağıda Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını anlamak için temel teşkil eden akım ve tekniklerin kısa tanımları yer almaktadır. Bu kavramlar, eserlerin analizinde anahtar rol oynar.

Saf (Öz) Şiir

Şiiri her türlü ideolojinin dışında, sadece estetik bir form sanatı olarak gören anlayıştır. Ahenk, musiki, imge ve dilde soyluluk esastır. Ahmet Haşim ve Cahit Sıtkı Tarancı bu anlayışın önemli temsilcileridir.

Toplumcu Gerçekçilik

Sanatı toplumsal bir dönüşüm aracı olarak görür. İşçi sınıfı, köylülerin sorunları, ağa-köylü çatışması ve sömürü gibi konuları marksist bir perspektifle ele alır. Nazım Hikmet ve Orhan Kemal öncüleridir.

Garip Akımı (I. Yeni)

Şiirde her türlü kurala (ölçü, uyak, şairanelik) karşı çıkan, günlük konuşma dilini ve sıradan insanı (Küçük Adam) merkeze alan akımdır. Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat tarafından kurulmuştur.

İkinci Yeni

Garipçilerin sadeliğine tepki olarak doğmuştur. Soyut anlatım, imge yoğunluğu, anlam kapalılığı ve alışılmamış bağdaştırmalar esastır. Ece Ayhan, Cemal Süreya ve Turgut Uyar en önemli isimlerindedir.

Üstkurmaca (Metafiction)

Postmodern romanda yazarın, eserin bir kurmaca olduğunu okura hissettirmesi, yazma sürecini anlatının bir parçası haline getirmesidir. Kurmaca içinde kurmaca yaratma tekniğidir.

Bilinç Akışı

Karakterin zihninden geçen düşüncelerin, hiçbir mantıksal süzgeçten geçirilmeden, karmaşık ve doğal bir akışla okuyucuya sunulduğu anlatım tekniğidir. Psikolojik derinliği artırır.

Metinlerarasılık

Bir edebi metnin, başka metinlerle kurduğu her türlü alıntı, gönderme, öykünme veya dönüştürme ilişkisidir. Modern ve postmodern edebiyatın en temel yapı taşlarından biridir.

Epik Tiyatro

Haldun Taner'in öncülük ettiği, seyircinin oyuna kapılmasını engellemek için 'yabancılaştırma' tekniği kullanılan tiyatro türüdür. Duygu yerine akla hitap ederek toplumsal farkındalık yaratmayı hedefler.

Not: Bu kavramları eser çözümlerinde kullanmayı unutmayınız. Kendi notlarınızı eklemek için arkadaki boş alanı kullanabilirsiniz.